

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ทวีปเอเชียมีบทบาททางยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลก หากแบ่งโซนใหม่ของเอเชียสามารถแบ่งได้ 5 โซน (ณรงค์ ชุ่มทอง, 2556) ได้แก่ (1) โซนเอเชียตะวันออก ประกอบด้วย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีเหนือ มองโกเลีย และมาเก๊า กลุ่มนี้เป็นโซนที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี/การศึกษา/ภาคอุตสาหกรรมมีญี่ปุ่น เกาหลีใต้ รวมถึงจีนที่นับวันจะเป็นประเทศยักษ์ใหญ่ของโลกขึ้นทุกวัน (2) โซนเอเชียใต้ ประกอบด้วย อินเดีย ปากีสถาน มัลดีฟส์ บังกลาเทศ อัฟกานิสถาน เนปาล ภูฏาน และศรีลังกา มีกำลังซื้อมาก ประชากรรวมแล้วกว่า 1,000 ล้านคน โซนนี้จะเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมันและก๊าซธรรมชาติจำนวนมากมหาศาลเช่นกัน โดยเฉพาะอินเดียเป็นผู้นำด้านคอมพิวเตอร์ของโลก (3) โซนตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มน้ำมันรายใหญ่ของโลกมีซาอุดีอาระเบีย ตุรกี เยเมน อิรัก โอมาน จอร์แดน อิหร่าน คูเวต ซิเรีย เลบานอน บาห์เรน กาตาร์ อิสราเอล อาหรับเอมิเรตส์ ไชปรัส จอร์เจีย อาร์เมเนีย และอาเซอร์ไบจาน (4) โซนเอเชียกลาง บางประเทศแยกมาจากรัสเซียอยู่ทางตอนเหนือของทะเลแคสเปียน เป็นประเทศค่อนข้างปิดทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่ง โซนนี้ประกอบด้วย เติร์กิสถาน อุซเบกิสถาน คาซัคสถาน คีร์กีสถาน ทาจิกิสถาน เป็นกลุ่มที่คนไทยติดต่อด้านต่าง ๆ น้อยมาก แต่เป็นกลุ่มที่คนไทยน่าสนใจและศึกษาเพราะเป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และอื่น ๆ อีกมากมาย (5) โซนตะวันออกเฉียงใต้ (โซนอาเซียน ASEAN) ประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์ บรูไน และสิงคโปร์ กลุ่มนี้มีบทบาทมากขึ้น 5-10 ปีที่ผ่านมา ด้วยลักษณะทางกายภาพมีทั้งพื้นดิน มีทั้งเกาะแก่ง มีทะเล มีอากาศไม่หนาวไม่ร้อน และเป็นเส้นทางคมนาคมของโลก โดยเฉพาะทางเรือ จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ที่เดิ๋ว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญมากเพราะอเมริกาต้องการถ่วงดุลอำนาจของจีนในโซนนี้ โซนนี้จึงเป็นอู่ข้าว อู่น้ำของโลก ฉะนั้นจะเห็นว่าเอเชียจึงกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่ของโลกในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงภายนอกประเทศของไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงโดยมีเอเชีย (ASIA) เป็นศูนย์กลางของโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั่นเอง

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมอาเซียน (ASEAN) โดยประชาคมอาเซียนจะเป็นองค์กรที่มีเพียงหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม (one vision, one identity, one community) ซึ่งมีสามเสาหลักด้วยกัน คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-ASC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) (กรมอาเซียน, 2559) ทั้งนี้ เสาหลักที่สมาชิกอาเซียนให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่นอกจากจะเน้นความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่าง ๆ ภายในสมาชิกอาเซียนด้วยกันแล้ว ยังจะเน้นการค้าและการลงทุนระหว่างอาเซียนกับสามประเทศในเอเชียตะวันออก คือจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น (อาเซียน + 3) และอาเซียนกับอีกหกประเทศ คือ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย (อาเซียน + 6) ซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดมูลค่าทางการค้าและการแลกเปลี่ยนข้ามชาติและข้ามภูมิภาคอย่างมหาศาล อันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มและองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการค้าข้ามชาติและข้ามภูมิภาคเป็นหลัก สำหรับกลุ่มคนในระดับรากหญ้าของประเทศสมาชิกอาเซียนจะส่งผลกระทบต่ออย่างมหาศาลต่อวิถีชีวิตประชากรส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติในปัจจุบันที่บางส่วนต้องกลายเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ ราคาพืชผลทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำอันเนื่องมาจากการทะลักเข้ามาของผลผลิตทางการเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน การถูกบังคับให้ย้ายออกจากถิ่นฐานบ้านเกิดเนื่องจากโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐและบริษัทข้ามชาติ ได้แก่ การสัมปทานเหมืองแร่ การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า การสร้างท่าเรือ และการสร้างถนนกับเส้นทางรถไฟ เป็นต้น

ปัจจุบัน ประชาชนโดยทั่วไปของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งรวมถึงคนไทยยังไม่ได้มีความรู้สึกถึงความเป็น “พลเมืองอาเซียน” จากรายงานผลการสำรวจข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องอาเซียน (ILO, 2012) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ตนเองเป็น “พลเมืองอาเซียน” ไม่ถึงร้อยละ 65 ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกที่ก่อตั้งอาเซียน รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของประเทศเพื่อร่วมผลักดันให้เกิดการสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ที่เน้นการปฏิบัติและเชื่อมโยงยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในภูมิภาคตามที่ปรากฏในปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2552-2558 ซึ่งประเทศไทยมีข้อผูกพันร่วมกับสมาชิกอาเซียนที่จะส่งเสริมให้ประชาชนอาเซียนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการรวมตัวของอาเซียน และกระบวนการเป็นประชาคมอาเซียน อันจะทำให้ประชาชนสามารถก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ได้อย่างบรรลุผลได้ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงด้านการเมืองและความมั่นคง โดยที่ประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาหลักมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน การกำหนดการก้าวไปสู่ประชาคมเป็นวาระแห่งชาติ จึงควรครอบคลุมทั้งสามเสา เพื่อประกอบกันเป็นประชาคมอาเซียนที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติเป็นกลไกระดับประเทศในการประสานการดำเนินงาน และติดตามความคืบหน้าในภาพรวมทุกเสา และมีหน้าที่สำคัญในการผลักดันและสนับสนุนหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียน และได้มีการจัดทำแผนงานแห่งชาติสำหรับการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนด้วย

เพื่อให้ประเทศไทยใช้โอกาสจากประชาคมอาเซียนในการพัฒนาประเทศ และลดผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้มาประยุกต์ใช้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (การเมือง, 2559) กล่าวคือ การใช้ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนอย่าง “พอประมาณ” ไม่เอาัดเอาเปรียบชาติสมาชิกอาเซียนอื่น แต่ต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อก้าวเดินไปในนามของอาเซียน การเตรียมความพร้อมอย่าง “มีเหตุผล” เพื่อให้ “มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ตามคำขวัญของประชาคมอาเซียน ซึ่งตรงกับวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “ประเทศไทยมีและใช้งานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน” โดยมีการกำหนดพันธกิจการวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) คือ “พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้น และสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าสามารถประยุกต์และพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสมและแพร่หลาย รวมทั้งให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิต โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม” โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำร่างทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมีหลักการสำคัญคือ “มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม” และยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 คือ “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล

การบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพสังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2559)

ทั้งนี้นโยบายการวิจัยของชาติระหว่าง พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดไว้บนพื้นฐานความต่อเนื่อง จากนโยบายการวิจัยของชาติ โดยเน้นงานวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งมีการกำหนดกลยุทธ์การวิจัยที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดเน้นที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและภาวะความเสี่ยงในเชิงเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยให้สามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ในระดับชุมชนและระดับ ประเทศ ตลอดจนเชื่อมโยงสู่การนำผลการวิจัยไปสู่การลงทุนในเชิงพาณิชย์ให้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 คือ การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม โดยมีเป้าประสงค์การวิจัย คือ สร้างเสริมองค์ความรู้ให้เป็นพื้นฐานเพื่อความมั่นคงของประเทศ โดยการสร้างความเข้มแข็งของสังคมการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตและความผาสุกของประชาชน ซึ่งกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ ต้องมีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์มีการถ่ายทอดผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย สร้างเสริมองค์ความรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม และก่อให้เกิดผลกระทบทางสร้างสรรค์ในด้านการพัฒนาสังคม อีกทั้งในกลยุทธ์การวิจัยที่ 8 คือ ส่งเสริมความเข้มแข็งและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ประกอบด้วยแผนงานวิจัย 8.10 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของแรงงานและการส่งเสริมทักษะทรัพยากรบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community-AC) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสำคัญกลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้น โดยคำนึงถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ความต้องการผลงานวิจัยและความรู้เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การเสริมสร้างและการพัฒนาประเทศโดยเร็ว ประการสำคัญ เพื่อบรรเทาผลกระทบเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งในระดับภูมิภาค อาจมุ่งเน้นในกลุ่มเรื่องที่มีความจำเป็นต้องการผลงานวิจัยในพื้นที่ด้วย ดังนั้น จึงกำหนดกลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกของชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาวัฒนธรรมและองค์ความรู้ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ขจัดความยากจนและพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งการต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนการจัดการงานและอาชีพในอนาคตของสังคมไทย โดยมีเป้าประสงค์ คือ สังคมมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาความยากจน ลดปัญหาการว่างงาน และประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง

หากจะมองถึงนโยบายการวิจัยที่ต้องลงสู่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้กรอบอาเซียนนั้น พบว่าจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่น่าอยู่ที่สุดในประเทศไทย อีกทั้งยังได้รับการโหวตจากนิตยสารการท่องเที่ยวชั้นนำของโลกว่าเป็นเมืองที่น่าอยู่ที่สุดในโลกอันดับต้น ๆ เมืองหนึ่ง (มงคล ตันติสุขุมาล, 2555) ปรากฏว่าเกิดปรากฏการณ์การย้ายถิ่นฐานของทั้งคนไทยและคนต่างชาติเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงผู้ใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเมื่อมีการเชื่อมโยง North-South Corridor จากทางตอนใต้ของจีน รวมถึง East-West Corridor จากประเทศพม่า ซึ่งเชื่อมต่อกันทางถนนและรถไฟความเร็วสูง นอกจากนั้นเชียงใหม่ยังเป็นศูนย์กลางทางการบิน ศูนย์กลางทางการศึกษา และศูนย์กลางทางการแพทย์ ในอนุภูมิภาคด้วย การขยายตัวของจังหวัดเชียงใหม่เองที่มีการสร้างเครือข่ายสาธารณูปโภค เช่น ถนนวงแหวน และศูนย์กลางการประชุมนานาชาติ เชียงใหม่จึงมีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้สูง นอกจากนี้จังหวัดเชียงใหม่ได้เปิดศูนย์ประชาคมอาเซียน รองรับการประชุมงานทุกภาคส่วนจับเคลื่อนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการ 3 คณะ ตาม 3 เสาหลักประชาคมอาเซียน โดยพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่เป็นประธานคณะอนุกรรมการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นประธานคณะอนุกรรมการประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และปลัดจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานคณะอนุกรรมการประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะอนุกรรมการศูนย์ฯ (ผู้จัดการออนไลน์, 2559) ซึ่งหากพิจารณาถึงจังหวัดเชียงใหม่เองนั้น ข้อดีของปรากฏการณ์เปิดเสรีอาเซียนสำหรับจังหวัดเชียงใหม่เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ได้หลายประการ เช่น เศรษฐกิจการค้าคึกคักขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจด้านการศึกษา การแพทย์ โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางมานาน และมากขึ้นมาโดยตลอด ซึ่งในภูมิภาคภาคเหนือของไทย รวมถึงจีนตอนใต้ พม่าและลาวตอนบน ล้วนแต่มุ่งสู่เชียงใหม่ทั้งสิ้น มีชาวจีนที่ถูกส่งมาเรียนต่อที่เชียงใหม่จำนวนมาก ส่วนที่มาจากลาว พม่า เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ร้านอาหารเกาหลีเกิดขึ้นหลายแห่ง ชาวญี่ปุ่นที่เกษียณแล้วต้องการย้ายมาอยู่ถาวรที่เชียงใหม่ก็มีจำนวนมากจนธุรกิจ long stay เกิดขึ้นอย่างมากมายในเชียงใหม่ โรงพยาบาลหลายแห่ง ที่เคยมีเพียงป้ายภาษาไทย อังกฤษ ก็เพิ่มป้ายภาษาญี่ปุ่น และล่ามญี่ปุ่น ดังนั้น เมื่อมีผู้ย้ายถิ่นมาอยู่มากขึ้นเรื่อย ๆ ความต้องการที่อยู่อาศัยก็มากมายตามไปด้วย ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เกิดขึ้นทั้งคอนโดมิเนียม โครงการ

ที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์ รวมถึงเศรษฐกิจใหม่จากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในเชียงใหม่เกิดขึ้นอีกมาก รวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เช่น ทัวร์ รถเช่า โรงแรม ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านอาหารแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ ได้ผลดีขึ้น นอกจากนี้บุคลากรที่รู้ภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นที่ต้องการมากในองค์กรต่าง ๆ เพื่อติดต่อกับชาวต่างชาติที่เพิ่มมากขึ้นในเชียงใหม่ อีกทั้งบุคลากรที่มีความรู้ดีในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์ ก็เป็นที่ต้องการเพิ่มสูงมาก อันมาจากสาเหตุที่องค์กรต่าง ๆ หากแรงงานยากขึ้น ค่าแรงคนงานสูงขึ้น จึงต้องนำเครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ มาทำงานแทนคน แล้วเครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ก็ต้องการผู้รู้มาดูแลคนกลุ่มนี้จึงมีค่าตัวสูงขึ้นตาม

สำหรับผลเสียที่จะมีโอกาสเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดประการแรกคือ รถติดในเชียงใหม่ เริ่มหนักหนาสาหัสขึ้นทุกวันโดยเฉพาะในช่วงเช้าและช่วงเย็นแม้จะยังเทียบไม่ได้กับกรุงเทพฯก็ตาม แต่ก็ถือว่ารุนแรงที่สุดเมื่อเทียบกับการจราจรในอดีตของเชียงใหม่ ส่วนแรงงานมีฝีมือขาดแคลนมากขึ้นเรื่อย ๆ ชาวต่างชาติที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่ทำงานเป็นแล้วมีประสบการณ์แล้วต้องการกลับไปทำงานที่ประเทศของตนเองมากขึ้น บางคนผันตัวเองมาเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ทำให้แรงงานหายาก ส่งผลให้โครงการก่อสร้างมากมายในเชียงใหม่เสร็จล่าช้ากว่ากำหนด ในทางกลับกันแรงงานไร้ฝีมือเริ่มเข้ามาหางานทำในเมืองไทยมากขึ้น แต่เมื่อไม่มีความรู้ ไม่มีทักษะ ไม่มีคนจ้าง หรือได้ค่าจ้างต่ำ ก็ก่อปัญหาอาชญากรรม เรื่องลัก วิ่ง ชิง ปล้น ค้ายา และขอทานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จริงอยู่ที่ว่าภาครัฐพยายามจำกัดคนต่างชาติที่ไม่อยู่ในข้อตกลงเปิดเสรีไม่ให้เข้ามาทำงานในเมืองไทย แต่เมื่อการผ่านแดนเป็นไปโดยสะดวกและมีคนเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ที่อ้างว่ามาเที่ยวแต่ไม่ยอมกลับประเทศซ้ำยังมาหางานทำต่อในเมืองไทยก็มีมากขึ้น ทางผู้ประกอบการก็หวังจ่ายค่าจ้างได้ถูกก็นิยมจ้างคนต่างชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายเหล่านั้นมากขึ้น คนไทยที่ความรู้และประสบการณ์ทำงานน้อยแต่อยากได้ค่าจ้างสูงย่อมจะประสบปัญหาการหางานหรือหางานทำได้ยาก ในอนาคตเชียงใหม่อาจเป็นที่ฝึกงานของแรงงานไร้ฝีมือและไร้ประสบการณ์เมื่อทำงานไป 1-2 ปี มีฝีมือมีประสบการณ์ ก็ย้ายกลับประเทศตนเอง ส่วนคนไทยเก่ง ๆ ก็ย้ายถิ่นไปทำงานที่ประเทศอื่น ๆ ทำให้บุคลากรที่มีความสามารถ โดยเฉพาะแรงงานทักษะสูง ขาดแคลนมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้นแล้วพบเห็นคนต่างชาติทุกชาติ มาทำงานอยู่ในเชียงใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็น ญี่ปุ่น เกาหลี จีน สิงคโปร์ ยุโรป อเมริกา มากขึ้น (มงคล ดันดีสุขุมล, 2555)

ด้วยเหตุนี้ คณะนักวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ต่อชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดทำเป็นโครงการก่อนการวิจัยจริง (pre-research) โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแผนกลยุทธ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์สถานการณ์การแบ่งปันในอาเซียน ปัญหา และอุปสรรค เพื่อให้

ได้โจทย์วิจัย ซึ่งการทำ pre-research ครั้งนี้ได้จัดขึ้นในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ โรงแรม ดิเอ็มเพรส เชียงใหม่ ภายในงานมีหน่วยงานเข้าร่วมมากกว่า 30 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จากที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญเรื่องของแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่น ถึง 3 ท่าน ได้แก่ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช และอาจารย์หมอบระเวช เวสี โดยความกรุณาจาก ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ที่ปรึกษาชุดโครงการวิจัยนี้ ทำให้การประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถสรุป ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 9 ด้าน จากทิศทางของการเปิดอาเซียน ได้แก่ ด้านธุรกิจชุมชน ด้านการเกษตรของชุมชน ด้านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการของสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ด้านการบริหารจัดการของเด็กและเยาวชนในชุมชน ด้านการบริหารจัดการของผู้สูงอายุและผู้พิการ ในชุมชน ด้านการบริหารจัดการของการศึกษาของชุมชน และด้านการบริหารจัดการของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทั้ง 9 ด้าน ต่อชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะหน่วยงาน การศึกษาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา และแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพราะเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำที่มุ่งปฏิบัติการกิจเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีหน่วยงานระดับคณะที่มีความ เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ต่อการตอบโจทยปัญหาของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ด้าน ข้างต้น ซึ่ง ประกอบไปด้วยคณะวิทยาการจัดการ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ คณะเทคโนโลยีการเกษตร โดยแต่ละคณะต่างมีนักวิชาการและนักวิจัยภายใต้วิสัยทัศน์ของการ วิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2558) ทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2558 นักวิจัยภายใต้พันธกิจของคณะวิทยาการจัดการของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงมีความมุ่งมั่นและมีความพร้อมที่จะจัดทำชุดโครงการวิจัยเรื่อง “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ (Strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai communities in ASEAN Community under the academic collaboration with Chiang Mai Rajabhat University: SCAC-CMRU)” ในโครงการที่มีชื่อว่า “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มธุรกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบ ประชาคมอาเซียน (Strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai community business groups in ASEAN Community)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับธุรกิจชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการศึกษาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจ

ชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน โดยในปี 2558 ทางโครงการได้ศึกษาภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในการเพิ่มขีดความสามารถ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน และในปี 2559 ได้พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อแปลงแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถฯ ของชุมชนภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน จากแผนสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ต้นแบบการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนระดับอำเภอ พร้อมกับต่อยอดโครงการวิจัยไปสู่ปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2560 ใน โครงการที่มีชื่อว่า “แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ปีที่ 3 (Strategic plan to enhance the ability of Chiang Mai community business groups in ASEAN Community Phase 3)” เพื่อขยายผลสู่นโยบายระดับจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มธุรกิจชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกิจชุมชน ด้านเกษตร ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเด็กและเยาวชน ด้านผู้สูงอายุและผู้พิการ ด้านการศึกษา และด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2.2 เพื่อเสนอแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ด้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.2.3 เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของโครงการในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ด้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลาการวิจัย 12 เดือน (1 ปี)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน
- 2) การเตรียมความพร้อมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน
- 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร

ชุมชนท้องถิ่นทั้งหมด จำนวน 25 อำเภอ (2,064 หมู่บ้าน) ของจังหวัดเชียงใหม่

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตพื้นที่ 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.4.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง/ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประชากรของการศึกษาโดยกำหนดชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ 207 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยคัดเลือกจากชุมชนที่เข้าร่วมโครงการในปี 2560 โดยวิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (specific random sampling) ได้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 4 อำเภอ 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) อำเภอสันป่าตอง คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าเวียงพร้าว 2) อำเภอหางดง คือ เทศบาลตำบลบ้านป่า เทศบาลตำบลน้ำแพร่พัฒนา เทศบาลตำบลสันผักหวาน 3) อำเภอแมริม คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลห้วยทราย และ 4) อำเภอสันกำแพง คือ เทศบาลตำบลออนใต้

1.4.2 ข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 4 อำเภอ 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั่วจังหวัดเชียงใหม่
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 3) ชนิดเครื่องมือการประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมิน ดังนี้
  - 3.1) แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

3.2) แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ

3.3) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) “การเตรียมความพร้อมในองค์กร (อปท.) ของชุมชนเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน”

3.4) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) “การเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน”

3.5) แบบสอบถามงานวิจัย (แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) “ความช่วยเหลือที่ต้องการและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการเตรียมความพร้อมของชุมชน”

3.6) แบบฟอร์มการจัดทำโครงการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการแบ่งปันและการปรับตัว ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกิจชุมชน ด้านเกษตร ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเด็กและเยาวชน ด้านผู้สูงอายุและผู้พิการ ด้านการศึกษา และด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.5.2 ทราบแผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ด้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.5.3 ทราบมูลค่าเพิ่มของโครงการในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ด้าน ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน

1.6 นิยามศัพท์

ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) หมายถึง การรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียน คือ “การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” ทั้งนี้ เพื่อสร้างประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง

กันในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน

การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก (pillar) คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนของประเทศอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 เสาหลัก (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553)

การพัฒนา (development) ความหมายทางการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2525) การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (mean) ที่ทำให้เกิดผล (ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2534)

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

จากความหมายในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนา มีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่าการพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผน โครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง (สนธยา พลศรี, 2547)

การบริหารจัดการ (administrative management) หมายถึง การเข้าไปให้ความรู้ นโยบาย หรือวางแผนต่าง ๆ รวมทั้งควบคุมการดำเนินงาน และมีคนที่สามารถนำความรู้ นโยบายหรือแผนนั้นไปใช้ได้จริงและเกิดผลตามที่คาดไว้จริง

ชุมชน (community) หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน มีความผูกพันกัน ชุมชนในที่นี้คือชุมชนทั้ง 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

การเตรียมความพร้อม (preparedness) หมายถึง มาตรการและกิจกรรมที่ดำเนินการล่วงหน้าก่อนเกิดสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉินให้สามารถรับมือกับผลกระทบจากสถานการณ์นั้นได้อย่างทันการณ์ และมีประสิทธิภาพ

วิสาหกิจชุมชน (community enterprise) หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน อันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อและการบริโภคของชุมชน จากความหมายของธุรกิจชุมชนข้างต้นจะเห็นได้ว่าชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของชนบทไทยจะเข้มแข็งได้นั้น ชุมชนจะต้องยืนหยัดด้วยลำแข้งของชุมชนเอง โดยอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะพัฒนากลุ่มธุรกิจของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นให้มีความเจริญเติบโต ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในภาคชนบทให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

การเกษตร (farmland) หมายถึง การเพาะปลูกพืชต่างๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการประมง ผู้ที่ทำการเกษตรนั้น การเรียกว่า เกษตรกร ส่วนคำว่า กสิกร นั้นหมายถึงผู้ที่ทำการกสิกรรม คือผู้ที่ปลูกพืชเพียงอย่างเดียว เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน การเกษตรจึงเป็นการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และทุน โดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตจากทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งเรานิยมเรียกว่าผลผลิตทางการเกษตร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Governments) หมายถึง องค์กรที่จัดทำบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดบริการดูแลรักษาถนนหนทาง ลำคลอง คุณภาพชีวิต และการรักษาความสะอาด ฯลฯ ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหรือที่เรียกกันว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” นั้น โดยทั่วไปมักจะนึกถึงเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละประเภทจะมีการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ คือ มีกฎหมายกำหนดวิธีการในการจัดตั้ง รูปแบบการบริหารจัดการ อำนาจหน้าที่ วิธีการในการจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การคลังและงบประมาณ เป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ

สุขภาพ อนามัย (health) หมายถึง การมีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บในทุกส่วนของร่างกาย มีสุขภาพจิตดี และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ผู้มีสุขภาพดีถือว่าเป็นกำไรของชีวิต เพราะทำให้ผู้เป็นเจ้าของชีวิตดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้

สิ่งแวดล้อม (environment) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมสิ่งที่เห็นได้ด้วยตาและไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตตลอดจนสิ่งที่เป็นทั้งที่ให้คุณและให้โทษ กลุ่มนักสิ่งแวดล้อมให้นิยามว่า “สิ่งแวดล้อม” หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราประเภทของสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

(1) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า อากาศ ดิน น้ำ มนุษย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมอื่นประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ดังนี้

(1.1) สิ่งที่มีชีวิต (biotic environment) หรือเรียกลักษณะสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ (Biological Environment) เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีคุณสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งที่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ มนุษย์ เป็นต้น

(1.2) สิ่งที่ไม่มีชีวิต (abiotic environment) หรือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อาจมองเห็นหรือมองไม่เห็น เช่น แร่ธาตุ อากาศ แสง เป็นต้น

(2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made environment) ได้จากทรัพยากรดั้งเดิม แล้วมนุษย์เป็นผู้ดัดแปลง เช่น ถนน นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะที่เป็นนามธรรม (abstract หรือ social environment) เช่น วัฒนธรรม ประเพณี การเมือง ศาสนา กฎหมาย เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) หมายถึง ส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยที่มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้นและมีประโยชน์ต่อมนุษย์

เด็กและเยาวชน (children and youth) ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ผู้สูงอายุ (elderly) หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป

ผู้พิการ (disable people) หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญาหรือจิตใจ มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด

การศึกษา (education) หมายถึง การดำเนินการด้วยกระบวนการทุกอย่าง ที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่น ๆ ตามค่านิยมและคุณธรรมในสังคม

สังคมและวัฒนธรรม (society and culture) หมายถึง กลุ่มคน และความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีต่อกัน วัฒนธรรม เน้นแบบแผน กฎเกณฑ์ วิธีการ หรือแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สังคมจะขาดวัฒนธรรมไม่ได้ และวัฒนธรรมจะอยู่ตามลำพังโดยปราศจากสังคมไม่ได้เช่นเดียวกัน สังคมที่ขาดวัฒนธรรมจะมีสภาพขาดระเบียบ ขาดกฎเกณฑ์ขาดวิถีทางการดำเนินชีวิต ไม่ต่างจาก

สังคมสัตว์ เพราะสิ่งที่แสดงว่าสังคมมนุษย์แตกต่างไปจากสังคมสัตว์ก็คือ มนุษย์มีวัฒนธรรม
 นั่นเอง ส่วนวัฒนธรรมจะดำรงอยู่ได้ก็ต่ออาศัยสังคม เพราะสังคมเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา

มูลค่าเพิ่ม (value-added) หมายถึง มูลค่าเพิ่มของชุดโครงการ “แผนกลยุทธ์
 การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน ภายใต้ความ
 ร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” อธิบายด้วยจำนวนของกลยุทธ์ที่ได้จากการ
 วิจัย ทั้ง 9 ด้าน จากนั้นชุมชนแต่ละแห่งได้นำเอาแผนกลยุทธ์นั้น ไปใช้กับชุมชนจนเกิดความรู้
 ความเข้าใจมากขึ้นในชุมชนจนสามารถขยายผลของโครงการและถูกประเมินออกมาเป็นมูลค่าที่
 เพิ่มขึ้นของโครงการวิจัย

การเพิ่มขีดความสามารถ (enhance the ability) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ บุคคล
 องค์กร สถาบัน และสังคมได้พัฒนาความสามารถ (ทั้งโดยบุคคลหรือร่วมกัน) ในการปฏิบัติหน้าที่
 ที่จะแก้ปัญหา รวมทั้งกำหนดและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้มี
 องค์ประกอบที่สำคัญ สามประการ (วิจารณ์ พานิช, 2555) คือ

ประการที่หนึ่ง การพัฒนาขีดความสามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้และมีการ
 เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการครั้งเดียวสำเร็จ

ประการที่สอง เป็นกระบวนการที่เน้นการใช้และการเสริมสร้างพลังของทั้ง
 บุคคล องค์กร และเครือข่าย

ประการที่สาม ต้องมีการพิจารณาดำเนินการอย่างเป็นระบบในการจัดทำ
 ยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาขีดความสามารถ

แผนชุมชน คือ การวางแผนและกำหนดอนาคตของกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนโดย
 เกิดขึ้นจากคนในชุมชน ที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน
 หรือท้องถิ่นของตน ให้เป็นไปตามที่ความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน
 โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึด
 หลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต
 วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชน เป็นของชุมชน
 ดำเนินการ โดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อ
 จัดสรรงบประมาณเป็นหลัก

แผนกลยุทธ์ หมายถึง แผนการดำเนินงานที่ได้จากการตัดสินใจวางแผนอย่างมีระบบ มี
 ทิศทางมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่น
 และองค์กรสามารถดำรงอยู่ได้ในอนาคต โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของทุกฝ่าย